

คอลัมน์ “จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง”

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันพฤหัสบดีที่ 20 มีนาคม 2545

ต้นทุนของสงครามอิรัก

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์

มนุษย์พิภพกำลังย่างก้าวสู่ภาวะสงคราม ทั้งนี้ด้วยการชักพาของประธานาธิบดี จอร์จ บุช จูเนียร์ แห่งสหรัฐอเมริกา

ประธานาธิบดีบุชมองการณ์ดีว่า การก่อสงครามกับอิรักจะช่วยกำจัด 'อัปริยชน' ออกจากนครแบกแดด และช่วยสถาปนาระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตกในประเทศนั้น มนุษย์พิภพจะอยู่อย่างสันติสุขเพราะปราศจากผู้นำทางการเมืองที่บ้าระห่ำ แต่การให้เหตุผล เช่นนี้ไม่เป็นที่ยอมรับของพลโลกจำนวนมาก ขบวนการต่อต้านสงครามจึงผุดขึ้นราวกับดอกเห็ด แม้ในประเทศที่ต้องการทำสงครามอิรัก ดังเช่นสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรเอง ในขณะที่ประธานาธิบดีบุชต้องการกำจัด 'อัปริยชน' ออกจากนครแบกแดด ตัวประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาหลังลี้มว่า ยังมี 'อัปริยชน' แห่งทำเนียบขาวที่สมควรจะถูกกำจัดด้วย

ประธานาธิบดีบุชไม่เคยบอกกล่าวแก่ประชาชนชาวอเมริกันว่า การก่อสงครามกับอิรักสร้างภาระรายจ่ายแก่รัฐบาลอเมริกันมากน้อยเพียงใด และประชาชนชาวอเมริกันต้องรับภาระภาษีเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด และระบบเศรษฐกิจอเมริกันจะเสื่อมทรุดเพราะสงครามอิรักหรือไม่

การประมาณการต้นทุนของการก่อสงครามกับอิรักเป็นหัวข้อที่วงวิชา เศรษฐศาสตร์ให้ความสนใจ เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยสงคราม (Economics of War) เป็นสาขาวิชาที่โตวันโตคืน นอกจากจะมีการนำเศรษฐศาสตร์ไปใช้วิเคราะห์สงครามโลกทั้งสองครั้งและสงครามอื่นๆแล้ว นักเศรษฐศาสตร์ยังสนใจสร้างแบบจำลองทางเศรษฐกิจในการศึกษาสงครามอีกด้วย ในช่วงทศวรรษเศษที่ผ่านมา งานวิจัยในสาขานี้ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยสงครามกลางเมือง (Economics of Civil War) และความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ (Ethnic Conflicts) รวมทั้งการนำเศรษฐศาสตร์ไปใช้วิเคราะห์สงครามอ่าวเปอร์เซีย (2533-2534)

จนถึงบัดนี้ มีงานวิชาการที่เสนอประมาณการต้นทุนการก่อสงครามกับอิรักอย่างน้อย 3 ชิ้น ได้แก่

งานชิ้นแรก สำนักงานงบประมาณแห่งรัฐสภาอเมริกัน (Congressional Budget Office = CBO) จัดทำประมาณการตามคำร้องขอลงวันที่ 20 กันยายน 2545 ของประธานคณะกรรมการการงบประมาณทั้งของสภาผู้แทนราษฎร (John M. Spratt, Jr.) และวุฒิสภา (Kent Conrad) เอกสารชื่อ *Estimated Costs of a Potential Conflict with Iraq* ส่งกลับไปให้ประธานคณะกรรมการงบประมาณของสภาทั้งสองเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2545

งานชิ้นที่สอง วิลเลียม นอร์ดฮอส (William D. Nordhaus) ตำแหน่ง Stirling Professor of Economics แห่งมหาวิทยาลัยเยล ผลงานวิจัยเรื่อง *The Economic Consequences of a War with Iraq* เสนอต่อ National Bureau of Economic Research (NBER) ในเดือนตุลาคม 2545 ศาสตราจารย์นอร์ดฮอสนำงานวิจัยชิ้นนี้มาเขียนเป็นบทความขนาดสั้นเผยแพร่สู่สาธารณชน เรื่อง "Iraq : The Economic Consequences of War" ตีพิมพ์ในนิตยสาร *The New York Review of Books* (December 5, 2002)

งานชิ้นที่สาม วอริก แม็กคิบบิน (Warwick J. McKibbin) แห่ง Brookings Institution และแอนดรูว์ สโตกเกิล (Andrew Stoeckel) ร่วมกันผลิต *The Economic Costs of a War in Iraq* (2003) โดยใช้แบบจำลองที่มีชื่อว่า G-Cubed Model ในการคำนวณประมาณการต้นทุนการทำสงครามอิรัก

นอกจากการศึกษาต้นทุนและผลกระทบของการก่อสงครามอิรักแล้ว หัวข้อที่มีผู้สนใจศึกษาอีกหัวข้อหนึ่งก็คือ การก่อสงครามอิรักจะทำให้ผู้คนล้มตายจำนวนมากน้อยเพียงใด ตัวอย่างของงานในหัวข้อนี้ได้แก่ งานของศาสตราจารย์ไมเคิล โอแฮนลอน (Michael O. Hanlon) เรื่อง *Estimating Casualties in a War to Overthrow Saddam* (Foreign Policy Research Institute, 2003)

ประเทศที่ร่วมในสงครามอิรักล้วนต้องรับภาระต้นทุนการทำสงคราม ทั้งประเทศที่เป็นฝ่ายกระทำ (สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สเปน ออสเตรเลีย ฯลฯ) และประเทศที่เป็นฝ่ายถูกกระทำ (อิรัก) รวมตลอดจนประเทศที่เป็นสมรภูมิ อันได้แก่ ภูมิภาคอาเซียนตะวันออกกลางทั้งหมด ภาระต้นทุนการทำสงครามที่ตกแก่ประเทศเหล่านี้ มิได้จำกัดเฉพาะภาระงบประมาณแผ่นดิน หากยังมีภาระต้นทุนอื่นๆที่ตกแก่สังคมเศรษฐกิจทั้งระบบ เพราะการก่อสงครามมีผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ผลกระทบเหล่านี้บางประเภทมีอาจประมาณการเป็นตัวเงินได้ กล่าวโดยสรุปก็คือ การศึกษาต้นทุนการทำสงครามสมควรจำกัดเฉพาะแต่ภาระงบประมาณแผ่นดิน (Budgetary Costs) เท่านั้น หากต้องศึกษาต้นทุนรวม (Total Costs) ที่ตกแก่ประเทศโดยส่วนรวมด้วย

แต่การทำสงครามอิรักมิได้สร้างภาระต้นทุนแก่ประเทศที่ร่วมทำสงครามเท่านั้น ประเทศที่มีได้ร่วมทำสงครามต้องมีส่วนแบกรับภาระต้นทุนอันเกิดจากสงครามอีกด้วย ในด้านหนึ่ง ประเทศที่เป็นพันธมิตรของสหรัฐอเมริกา ดังเช่นญี่ปุ่น อาจถูกบีบให้ร่วมกับสหรัฐอเมริกา ในการรับภาระต้นทุนการทำสงครามในอีกด้านหนึ่ง สงครามอิรักก่อผลกระทบต่อสังคมเศรษฐกิจโลก ซึ่งก่อผลกระทบต่อประเทศต่างๆ ทั้งที่ร่วมและมีได้ร่วมในการสงคราม

ต้นทุนการก่อสงครามอิรักอาจจำแนกออกเป็น 3 ส่วนสำคัญ ส่วนที่หนึ่งเป็นต้นทุนอันเกิดจากปฏิบัติการทางทหาร ส่วนที่สองเป็นต้นทุนในการรักษาความสงบและฟื้นฟูอิรัก และภูมิภาคตะวันออกกลาง ส่วนที่สามเป็นต้นทุนอันเกิดจากผลกระทบของสงครามที่มีต่อราคาน้ำมัน และผลกระทบทางเศรษฐกิจมหภาคอื่นๆ

ต้นทุนอันเกิดจากปฏิบัติการทางทหารมีอย่างน้อยเพียงใด มิได้ขึ้นอยู่กับการระดมสรรพกำลังทางทหารของสหรัฐอเมริกาเท่านั้น หากแต่ในประการสำคัญขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นและการขยายตัวของสงครามอีกด้วย การใช้กำลังทหาร 200,000 คน กับ 370,000 คน ย่อมสร้างภาระต้นทุนในการปฏิบัติการทางทหารแตกต่างกัน แต่ภาระต้นทุนการทำสงครามอาจทวี หากสงครามยืดหยุ่นและขยายตัวออกนอกอาณาจักรอิรัก ด้วยเหตุดังนี้ รัฐบาลอเมริกันจึงต้องการเผชิญศึกโดยเร็ว และพยายามจำกัดสมรรถภูมิภายในอาณาจักรอิรัก ทั้งนี้เพื่อจำกัดต้นทุนการทำสงครามนั่นเอง

เมื่ออิรักพ่ายสงครามดุจเดียวกับอัฟกานิสถาน สหรัฐอเมริกายังต้องเสียต้นทุนในการรักษาความสงบภายในประเทศ หากการต่อสู้ขัดขืนของขบวนการประชาชนในอิรักยังมีมากเพียงใด ต้นทุนในส่วนนี้จะยิ่งสูงมากเพียงนั้น ทั้งนี้มีโอกาสหวังได้ว่า สหรัฐอเมริกาจะสามารถควบคุมอิรักชนิดราบคาบได้ ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นต้องมีกองกำลังทหารอเมริกันที่ยึดครองอิรัก ช่วงเวลาการยึดครองอิรักที่ยาวนานเพียงใด ต้นทุนในการรักษาความสงบภายในประเทศอิรักยิ่งสูงมากเพียงนั้น

ในระหว่างที่ยึดครองอิรัก สหรัฐอเมริกาต้องเผชิญแรงกดดันจากชุมชนโลกในการฟื้นฟูและบูรณะประเทศอิรัก แผนการช่วยเหลืออิรักในลักษณะเดียวกับ Marshall Plan เป็นสิ่งที่ชุมชนโลกคาดหวัง รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนชาวอิรักที่ประสบภัยพิบัติจากสงครามด้วย

ท้ายที่สุด การก่อสงครามกับอิรักมีผลกระทบทางเศรษฐกิจมหภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อราคาน้ำมัน ในเมื่อตะวันออกกลางเป็นภูมิภาคที่ผลิตน้ำมันมากที่สุดในโลก สงครามอิรักย่อมสร้างความปั่นป่วนในตลาดน้ำมัน ความไร้เสถียรภาพในตลาดน้ำมันจะมีอย่างน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของสงคราม ในกรณีนี้ที่เลวร้าย ราคาน้ำมันอาจเพิ่มขึ้น

เป็นสามเท่าตัวสู่ระดับบาร์เรลละ 75 ดอลลาร์อเมริกัน ชื่อนี้ที่น่ากังวลยิ่ง ก็คือ หากซัดดัม ฮุสเซน จนตรอก อาจถล่มบ่อน้ำมันทั้งในอิรักและประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะทำให้ตลาดน้ำมันปั่นป่วน นานนับทศวรรษ

การก่อสงครามกับอิรักมิได้มีผลต่อตลาดน้ำมันเท่านั้น หากยังมีผลต่อตลาด หลักทรัพย์และตลาดบิวรอตเงินตราต่างประเทศอีกด้วย ผลกระทบเหล่านี้จะมีอย่างน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความรุนแรงและความยืดหยุ่นของสงคราม ในกรณีของสหรัฐอเมริกา เป็นที่คาดกัน ว่าผลกระทบเหล่านี้อาจมีไม่มาก แต่สิ่งที่เหนือการคาดการณ์ก็คือ ผลกระทบในด้านจิตวิทยา การก่อสงครามอิรักสร้างภาระทางการคลังแก่รัฐบาลอเมริกันอย่างปราศจากข้อกังขา ฐานะ การคลังที่เสื่อมโทรมอยู่แล้ว จะยิ่งเสื่อมทรุดลงไปอีก หากสงครามอ่าวเปอร์เซีย 2533-2534 ให้สัญญาณเตือนภัยได้ สัญญาณที่สำคัญก็คือ การมาเยือนของภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจหลังสงครามอ่าวเปอร์เซียเป็นเหตุปัจจัยสำคัญที่ทำให้จอร์จ บุช ซีเนียร์ พ่ายแพ้การเลือกตั้งประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกาสมัยที่สอง

ศาสตราจารย์วิลเลียม นอร์ดอส เสนอประมาณการต้นทุนการก่อสงครามกับอิรัก ระหว่าง 121,000 ล้านดอลลาร์อเมริกัน ถึง 1,595,000 ล้านดอลลาร์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรุนแรง และความยืดหยุ่นของสงคราม

แต่ประมาณการข้างต้นนี้ ยังมีได้รวมชีวิตมนุษย์จำนวนมาก ทั้งทหารและ พลเรือน ทั้งชาวอิรักและชาวอเมริกันและสมาชิกอื่นๆแห่งมนุษยพิภพ ชีวิตมนุษย์เหล่านี้มีอาจ ประเมินค่าได้ ในประการสำคัญ ประธานาธิบดีบุชเลือกการใช้กำลังทางทหารในการสถาปนา สันติภาพ แต่ความรุนแรงรังแต่จะเป็นเชื้อบ่มเพาะความรุนแรงอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งนี้ไม่เคย ปรากฏว่า ศานติสุขที่ถาวรจะสามารถสถาปนาได้ด้วยการใช้ความรุนแรงได้

หากซัดดัม ฮุสเซน เป็นอับริยชน คำถามพื้นฐานมีอยู่ว่า จอร์จ บุช จูเนียร์ มิใช่ มนุษย์เผ่าพันธุ์เดียวกับซัดดัม ฮุสเซน หรือหรือ?

หมายเหตุ

1. เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยสงครามและบทวิพากษ์เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยสงคราม ดูอาทิ
C. Cramer, "Homo Economicus Goes to War : Methodological Individualism, Rational Choice and the Political Economy of War", *World Development* Vol. 30, No. 11 (November 2002), pp. 1845-1864.
2. ผู้ที่มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยสงครามตามแนวทางของสำนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก มีอาทิ ศาสตราจารย์พอล คอลลีเยอร์ (Paul Collier) แห่งมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด ส่วนใหญ่เป็นงานที่ผลิตภายใต้โครงการวิจัยของธนาคารโลก ดู
<http://econ.worldbank.org/programs/conflict/library/>
3. เจ้าหน้าที่พรรคเดโมแครตในคณะกรรมการงบประมาณ สภาผู้แทนราษฎรแห่งสหรัฐอเมริกา เป็นผู้บุกเบิกการประมาณการต้นทุนการก่อสงครามกับอิรัก ดู
U.S. House Budget Committee, Democratic Staff, "Assessing the Cost of Military Action Against Iraq : Using Desert Shield/Desert Storm as a Basis of Estimates". September 23, 2002.
4. เอกสารของ CBO ดู www.cbo.gov
5. งานวิจัยของ William D. Nordhaus เป็น Working Paper No. 9361. National Bureau of Economic Research ดู www.nber.org หรือเข้าไปดู website ของผู้เขียน www.econ.yale.edu/~nordhaus/iraq.html
6. การประมาณการของ Warwick J. McKibbin and Andrew Stoeckel เป็น Working Paper ของ The Brookings Institution ดู
www.brook.edu/dybdocroot/views/papers/mckibbin/20030307.htm
7. งานของ Michael O'Hanlon หาอ่านได้จาก website ของ The Brookings Institution ดู www.brook.edu/views/articles/ohanlon/20030122.htm
8. การสร้างแบบจำลองเศรษฐกิจว่าด้วยสงคราม ดูอาทิ
Ian Bellany, "Modelling War", *Journal of Peace Research*, Vol. 36, No. 6 (1999), pp. 729-739.
9. การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจมหภาคอันเกิดจากสงคราม ดูอาทิ
B. Caplan, "How Does War Shock the Economy", *Journal of International Money and Finance*, Vol. 21 (2002), pp. 145-162.